

Scheiden doet lijden

Op welke leeftijd kunnen we kittens van hun moeder en nestgenoten scheiden?

Als we een kitten als huisgenootje willen, staan we voor de vraag op welke leeftijd we het kitten het beste kunnen scheiden van de moeder en nestgenoten. Het bepalen van de ideale scheidingsleeftijd hangt af van verschillende factoren. De vraag is niet alleen op welke leeftijd het kitten zelfstandig kan eten maar ook wanneer het een goede afweer heeft opgebouwd en voldoende sociale vaardigheden heeft ontwikkeld. Daarnaast is het de vraag op welke leeftijd het aanpassings- en herstelvermogen het grootst is, en of het kitten voldoende gestimuleerd wordt in de omgeving waarin het opgroeit. [TEKST YVON SWEERE & NIENKE BIJVOETS

*Het bepalen van de ideale scheidingsleeftijd hangt af van verschillende factoren.
(Foto: Ron Baltus).*

ZELFSTANDIG ETEN

Op het moment van scheiding zal een kitten uiteraard in staat moeten zijn om zelfstandig te eten, zich te ontlasten en om vast voedsel te verteren.

Kittens beginnen rond vier weken vast voedsel te eten. De spijsvertering van het kitten is dan in staat om zowel melk als vast voedsel te verteren zodat een overlapperperiode mogelijk is. Het kitten wordt gestimuleerd om vast voedsel tot zich te nemen doordat de moeder prooi mee gaat nemen en de kittens gaat vermijden. Dit zogenaamde speenproces speelt mogelijk ook een rol bij het leren omgaan met frustratie; een kitten dat melk wil, wordt op een gegeven moment geweigerd terwijl het daarvoor wel melk kreeg. Een niet doorlopen speenproces zou er toe kunnen leiden dat een kitten niet met deze frustratie leert omgaan waardoor het op latere leeftijd mogelijk eerder agressie vertoont.

De meeste bronnen melden dat het speenproces zeven á acht weken na de geboorte is voltooid. Vanuit dit oogpunt bezien, zou het kitten de moeder kunnen verlaten op een leeftijd van zeven á acht weken.

AFWEERSYSTEEM

Omdat de scheiding van de moeder en het weghalen

uit de vertrouwde omgeving tot stress leidt en

daarmee tot een vermindering van de afweer, is het belangrijk dat een kitten op het moment van scheiding een goed afweersysteem heeft opgebouwd.

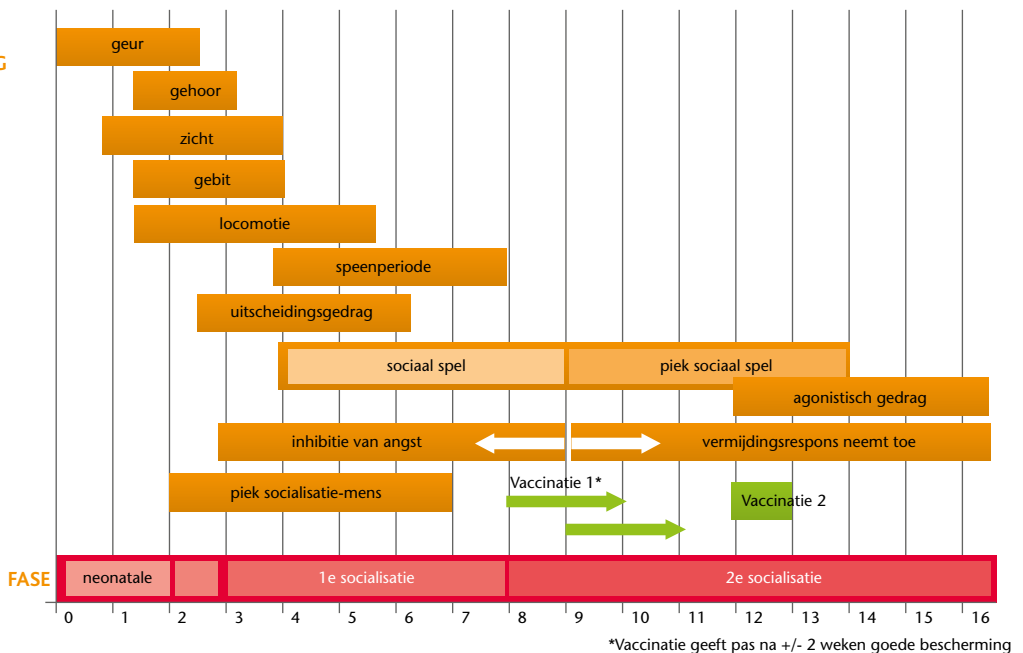
Als een kitten geboren wordt is het afweersysteem nog nauwelijks ontwikkeld. In de eerste weken krijgt het kitten bescherming tegen infectieziekten via antistoffen uit (vooral) de eerste moedermelk. Het kost tijd voordat de eigen afweer van het kitten ontwikkeld is maar inenting kan bijdragen aan bescherming tegen een aantal ernstige ziektes. In Nederland is inenten (vanwege de registratie van de gebruikte vaccins) echter pas mogelijk vanaf acht á negen weken. Omdat inenting pas twee weken later een (goede) bescherming geeft, zou het dus vanuit het oogpunt van het afweersysteem niet verstandig zijn om kittens eerder dan 10-11 weken leeftijd te scheiden.

AANPASSINGS- EN HERSTELVERMOGEN

Als een kitten wordt gescheiden en naar een nieuwe omgeving verhuist, is het ook belangrijk dat het kitten zich goed kan aanpassen en zich goed kan herstellen. Het is tenslotte een ingrijpende verandering.

Kittens kennen gevoelige perioden die gekenmerkt worden door een onderdrukking van angst (angstinhi-

OVERZICHT ONTWIKKELING KITTEN

*Vaccinatie geeft pas na +/- 2 weken goede bescherming

bitie). Op de leeftijd van drie weken start de zogenaamde primaire socialisatiefase, een belangrijke gevoelige periode waarin het kitten leert bepaalde diersoorten, inclusief soortgenoten, te accepteren. Bij katten loopt deze gevoelige periode tot ongeveer negen weken; kittens zijn dan nieuwsgierig en optimaal geneigd om sociaal contact aan te gaan en hebben een groot aanpassings- en herstelvermogen. Recent is voor kittens ook een secundaire socialisatiefase voorgesteld, lopende van ongeveer negen tot 16 weken. Echter, na de primaire socialisatiefase neemt de neiging om angstig te reageren op nieuwe dingen (de zogenaamde vermijdingsrespons) toe, en neemt het vermogen zich aan te passen en te herstellen af. In dit opzicht zou de scheiding dus beter vóór de leeftijd van negen weken plaats kunnen vinden omdat het kitten dan beter kan wennen aan een nieuwe omgeving (met mogelijk ook andere diersoorten of nieuwe prikkels waar het nog niet eerder mee in contact is geweest).

SOCIALE VAARDIGHEDEN

Op het moment van scheiding is het ook van belang dat het kitten voldoende sociale vaardigheden heeft ontwikkeld. Hiervoor is contact met de moeder en nestgenoten essentieel.

Kittens starten sociale contacten met andere kittens en hun moeder rond een leeftijd van vier weken. Hierbij spelen verschillende vormen van spel een rol, waaronder sociaal spel. In dit spel leren kittens onder andere hun reacties te matigen, dat wil zeggen hun nagels in te trekken en hun beten te controleren. Kittens die dit niet leren, kunnen later spelagressie gericht op soortgenoten (en mensen) vertonen; het kitten speelt dan te ruw, gebruikt zijn klauwen en bijt ongecontroleerd. Het sociaal spel start rond vier weken, begint te pieken bij negen weken en loopt tot 14 weken. Of een kitten tot 14 weken in het nest moet blijven, is echter

de vraag omdat het spel tussen de kittens aan het einde van de sociaal spel periode steeds vaker in een conflict ontardt. Ook is het onduidelijk welke periode binnen de vier tot 14 weken relevant is voor het leren matigen van spelreacties. Op een leeftijd van vijf weken wordt het bijten pijnlijker en het krabben effectiever dus start het leren van fysieke pijngrenzen mogelijk al vroeg in het sociaal spel.

Naast voldoende contact met soortgenoten is het ook van belang dat het kitten met menselijk gezelschap of andere diersoorten om heeft leren gaan, ofwel gesocialiseerd is met mensen en andere dieren. De piekperiode voor socialisatie met mensen is van twee tot zeven weken. Het is belangrijk dat kittens gedurende die periode regelmatig en door verschillende mensen worden aangehaald. Kittens die daarnaast ook contact met een vriendelijke hond hebben en worden blootgesteld aan huishoudelijke geluiden blijken later zelfs nog minder angstig voor mensen.

Voor de ontwikkeling van sociaal gedrag naar soortgenoten, mensen en andere diersoorten is het dus van belang dat het kitten minimaal tot negen, en mogelijk tot 14 weken, contact heeft met soortgenoten, en dat het kitten van de tweede tot de zevende week een goede socialisatie met mensen en andere diersoorten heeft doorlopen.

OMGEVING

Wat ook een rol speelt bij de bepaling van de scheidingsleeftijd is de omgeving waarin het kitten opgroeit. De invloed van de omgeving is niet alleen belangrijk in de hiervoor genoemde socialisatieperiode. Voor de leeftijd van drie weken kan de invloed van de omgeving namelijk ook grote gevolgen hebben op het zenuwstelsel van het kitten en daarmee op de (late) stressbestendigheid. Het vanaf de geboorte aanbieden van voldoende omgevingsprikkels en contact met mensen en andere diersoorten is dus belangrijk voor een adequate ontwikkeling van het kitten. Veel fokkers houden moeder en kittens apart van andere dieren en (vreemde) mensen. Hoewel dit begrijpelijk is vanuit hygiëneoogpunt, biedt het kittens geen optimale leefomgeving. Kittens die vrij weinig gewend zijn, worden naarmate ze ouder worden steeds terughoudender. Ook wennen ze langzamer en ervaren ze meer stress. Daarom zouden kittens die onvoldoen-

Dit artikel is een samenvatting van het discussiestuk van het Platform Verantwoord Huisdierbezit dat is aangeboden aan het Ministerie van Landbouw op het PVH symposium 'Scheiden doet lijden' van 27 maart 2010. Zie voor de volledige tekst van het discussiestuk: www.huisdieren.nu (publicaties).

WAT EEN GOEDE SCHEIDINGSLEEF TIJD IS, HANGT AF VAN VERSCHILLENDE FACTOREN, MAAR IS GEEN KWESTIE VAN 'HOE LATER HOE BETER'

de gestimuleerd worden beter vóór het eind van de gevoelige periode (negen weken) naar hun nieuwe omgeving kunnen verhuizen.

DE IDEALE SCHEIDINGSLEEF TIJD

Hoewel een kitten met zeven á acht weken zelfstandig kan eten, zich kan ontlasten en vast voedsel kan verteren, is de huidige wettelijke minimumleeftijd van zeven weken geen goede scheidingsleeftijd. Wat wel een goede scheidingsleeftijd is, hangt af van verschillende factoren, maar is geen kwestie van 'hoe later hoe beter'.

Vanuit het aspect van het afweersysteem is het niet verstandig om kittens voor 10-11 weken leeftijd weg te halen uit de vertrouwde omgeving. Voor wat betreft de ontwikkeling van sociaal gedrag zitten er mogelijk voordelen aan het bij de moeder en nestgenoten blijven tot 14 weken.

Toch kunnen er goede redenen zijn om een kitten eerder te scheiden dan deze leeftijden. Als de socialisatie met mensen en andere dieren beperkt is en een kitten onvoldoende omgevingsprikkels ervaart, zou het kitten beter voor het eind van de gevoelige periode (negen weken) gescheiden kunnen worden. Ook als de socialisatie en de leefomgeving wel optimaal zijn, is het mogelijk beter om het kitten eerder te scheiden. Na negen weken neemt de angstrespons namelijk toe en het aanpassings- en herstelvermogen af, terwijl een

verhuizing naar een nieuwe omgeving veel van een kitten vraagt. Hier spelen individuele verschillen natuurlijk ook een rol; hoe stabiel het kitten van aard is, hoe minder moeite het kitten zal hebben om zich aan te passen aan nieuwe omstandigheden, ook na de gevoelige periode.

De optimale leeftijd hangt echter ook af van de situatie waarin het kitten terecht komt. Indien het kitten samen met een ander kitten geplaatst wordt, of in een huis komt met andere sociale katten en dus sociale vaardigheden kan blijven oefenen, is een scheidingsleeftijd van tien weken mogelijk ideaal. Het kitten heeft dan (mits geënt op acht weken) voldoende afweer opgebouwd en is in staat zich nog prima aan te passen en te herstellen.

OVER DE AUTEURS

Yvon Sweere - Psycholoog en gediplomeerd kattengedragstherapeut

Nienke Bijvoets - Dierenarts en gediplomeerd kattengedragstherapeut

Met dank aan: Eline Teygeler, psycholoog en gediplomeerd gedragstherapeut voor dieren en Evelien van der Waa, dierenarts